

Neatkarīgā Rīta Avīze. - 21.12.2021

Bens Latkovskis

Kremlis uzvedas arvien agresīvāk, Krievijas iedzīvotāji saspīlējumā vaino ASV

Кремль поводится все більш агресивно, а росіяни звинувачують США в напруженості

За словами автора, Росія висунула вимоги безпеки, адресовані НАТО і США, які схожі на ультиматум, а не як документ, який можна було б використати як відправну точку для переговорів. За даними американської розвідки, можливий напад на Україну може бути в кінці січня. Найнадійніша соціологічна агенція Росії «Левада» опублікувала останні дані опитування щодо того, кого росіяни звинувачують у погіршенні ситуації на кордоні з Україною. 50% росіян вважають, що у загостренні ситуації винні США (НАТО), 16% - Україна і лише 4% - Росія. Ще 3% вважають, що винні в цьому невизнані «республіки». Це означає, каже автор, що російський народ загалом виступає за розправу з Україною та НАТО.

<https://neatkariga.nra.lv/komentari/bens-latkovskis/367150-kremlis-uzvedas-arvien-agresivak-krievijas-iedzivotaji-saspilejuma-vaino-asv>

Jau pirms kāda mēneša pasaules ziņu lentēs parādījās trauksmainas vēstis par Krievijas karaspēka koncentrēšanos Ukrainas pierobežā. Sekoja divas stundas gara ASV prezidenta Džo Baidena un Krievijas prezidenta Vladimira Putina videosaruna, kurā puses vienojās “turpināt konsultācijas”. Šķita, ka briesmas novērstas, Putins dabūjis, ko gribējis (ASV atzišanu par sev līdzvērtīgu partneri), un iespējamais karš Eiropā (Ukrainā) vismaz uz laiku novērsts. Taču prieki nebija ilgi. 15. decembrī Krievijas ārlietu ministrija nāca klajā ar “turpmāko konsultāciju” augļiem. Oficiāli tika publicēts līguma projekts, kas drīzāk izskatījās pēc ultimāta, nevis dokumenta, kuru varētu ņemt par sākuma punktu sarunām. Turklāt šis dokuments tika pasniegts tādā stilistikā, kādu pasaules diplomātija nav pieredzējusi kopš Hitlera laikiem.

Kas šajā piedāvājumā ir tāds, kas uz situāciju liek raudzīties stipri bažīgi? Faktiski tiek atklātā tekstā piedāvāts sadalīt Eiropā ietekmes sfēras. ASV jāuzņemas garantijas nepaplašināt NATO austrumu virzienā un neuzņemt šajā organizācija valstis, kuras kādreiz bijušas PSRS sastāvā. Vēl vairāk. Neieļauties ar tām nekādā militārā sadarbībā. Nekādu padomnieku, konsultāciju, ieroču vai cita veida palīdzības. Jebkāda militārā sadarbība ar Ukrainu ir jāizbeidz līdz ar līguma parakstīšanas brīdi.

Trakākais, ka šoreiz Maskava atļāvusies rupji pazemot tos, kuri līdz šim bijuši tās klusie atbalstītāji, proti, Rietumeiropas politiķus, kuriem atņemta subjektivitāte. Līguma projekts paredz, ka tas tiek slēgts tikai starp Krieviju un ASV (par NATO), kas nozīmē, ka pārējās NATO dalībvalstis netiek uzskatītas par līdzvērtīgām. “Mēs piedāvājam divpusējas sarunas ar ASV [par NATO garantijām]. Ja tajās iesaistītu arī citas valstis, mēs vienkārši nosliktu tukšā muldēšanā,” skaidro Rjabkovs. Pat ja Kremli kāds tā arī domā, tad diplomātijā tā neizsakās. Taču Putins pārvērtis Ļeņingradas pavāršu runas stilu par jauno diplomātisko valodu.

Ar to Krievijas prasības attiecībā uz NATO valstu sadarbību ar bijušajām PSRS valstīm neaprobežojas. Tiek prasīts aizvēkt no Austrumeiropas NATO spēkus, kuri tur parādījušies pēc 1997. gada 27. maija, kad tika parakstīts Krievijas un NATO Pamatvienošanās akts. Runa ir par pretgaisa aizsardzības sistēmām Polijā un Rumānijā, kā arī četriem daudznacionālajiem bataljoniem Baltijas valstīs un Polijā.

Visbeidzot, Krievija pieprasa ASV radikāli mainīt to kodolstratēģiju Eiropā. Proti, vienpusējā kārtā izvest no Eiropas savu nelielo (ap 200 vienību) kodolarsenālu, kas no militārā viedokļa ir niecīgs

apjoms, salīdzinot ar kopējiem ASV un Krievijas kodolspēkiem (katrai pusei ap (vairāk nekā) 10 000 vienību). Taču šī kodolstratēģija kalpo kā zīmīga atturošā barjera kopējā NATO stratēģijā.

Jāatzīst, ka Krievijas atklāti nekaunīgais piedāvājums ir šokējošs. Diemžēl iespējamie nākotnes attīstības scenāriji variē no sliktiem līdz ļoti sliktiem. Problēma ir tā, ka tāda veida prasības parasti tiek izvirzītas tādās reizēs, kad to izvirzītāji nemaz negrib, lai tās tiktu pieņemtas. Atcerēsimies Austroungārijas ultimātu Serbijai 1914. gada 23. jūlijā. Prasības bija absolūti nepieņemamas, taču Serbija, lai izvairītos no kara (pēc Krievijas ieteikuma), pieņēma 9 no 10 punktiem. Taču pietika ar vienu nepieņemto, lai karš sāktos.

Daži politiskie apskatnieki šo Maskavas izlēcieni noraksta uz Putina tieksmi blefot. Tā esot viņa ierastā prakse, un arī šoreiz nekas nebūs citādi. Pirmajā brīdī tā patiešām var šķist, bet nu jau sāk likties, ka Putins apzināti dzen sevi strupceļā, lai nodedzinātu aiz sevis visus tiltus un nebūtu kur atkāpties, jo, pat ja tas ir tikai blefs, tad agri vai vēlu situācija noskaidrojas - vai nu esi uzvarējis un pretinieks kārtis nometis, vai arī...?

Jāsaprot, ka pēc šiem nediplomātiskajiem izlēcieniem Maskava vairs nevar izlikties, ka nekādu ultimātīvu prasību nav bijis, aizmirstam un dzīvojam tālāk. Tas sagrautu visu līdzšinējo, gadiem ilgi būvēto konstrukciju un parādītu Rietumiem, ka Putins ir tukšs blefotājs, kuru nav vērts ņemt vērā. Tāpēc Krievijai būs jānodemonstrē savu vārdu nopietnība, grib tā to vai nē.

Mēs varam daudz runāt par politisko pokeru, par blefu, jauno diplomātisko etiķeti, bet svarīgākais ir jautājums - vai Putins galu galā karu ar Ukrainu grib vai negrib? Šajā jautājumā domas dalās. Mans personiskais uzskats ir - ticamāk tomēr, ka grib. Sliecos piekrist tiem apskatniekiem, kuri aicina Putina un Kremļa propagandas tekstus uztvert pavisam vienkārši. Tieši tā, kā tie tiek izteikti, bez kaut kādu apslēptu zemtekstu meklēšanas. Ja Putins saka, ka krievi un ukraiņi ir viena tauta, kuru sašķēlušī amerikāņi, tad nav jēgas pierādīt, ka tā tas nav un viss ir pavisam citādi. Putins pats tic šai konstrukcijai, tāpat kā domai, ka, neatrisinot "Ukrainas jautājumu", tur rīt, vēlākais - aizparīt, parādīsies NATO raķetes, kuru [iespējamā] atrašanās dažu minūšu lidojuma attālumā, kā liecina Putina tekstu analīze, ir viņa galvenais lietuvēns, kurš kā smags bubulis nomoka viņa prātu.

Ko šajā situācijā darīt Rietumiem, pirmām kārtām ASV? Varētu domāt, nu, kas tur liels - dosim Putinam tās garantijas nepaplašināt NATO uz austrumiem, ja jau viņš tik ļoti grib. Tāpat taču šobrīd nav reālu plānu uzņemt Ukrainu NATO. Par pārējo varētu izlikties, ka nekā nav bijis. Aizmirstam. Taču šeit ir it kā tīri formāla padarīšana, kas patiesībā ir ārkārtīgi būtiska. Pat eksistenciāli būtiska.

Ir NATO Bukarestes 2008. gada lēmums, kurš paredz, ka Ukrainai un Gruzijai ir atvērts ceļš uz NATO. Šajā lēmumā nav tikpat kā nekādas konkrētības, izņemot to, ka nenoteiktā nākotnē, kad būs "izpildīti kritēriji", šīs valstis tiks uzņemtas. Tagad cita valsts, kura nav NATO dalībvalsts, saka: mums šis jūsu lēmums nepatīk, mainiet to pēc mūsu norādījuma. No starpvalstu diplomātijas viedokļa tā ir neredzēta nekaunība. Turklāt šī prasība tiek nevis klusi izteikta aizkulisēs, bet visai rupjā, otru pusi aizskarošā formā pasniegta publiski. Iespējams, Baidens šādas garantijas varētu Putinam dot mutiski. Varbūt pat jau deva nesenās videokonferences laikā, taču Putinu šādas "garantijas" neapmierina. Viņam vajag, lai Baidens šo rūgto biķeri izdzer līdz galam. Publiski.

Kādas ir prognozes? Vairums ASV un citu rietumvalstu politiķu un analītiķu ir tā pieraduši runāt absolūti tukšu frāžu valodā, ka rodas iespāids, ka viņi paši nešaubīgi tic visām savām bezgalīgi atkārtotajām mantrām par efektīvajām Putina atturēšanas sankcijām; "augsto cenu", kura viņam būšot jāmaksā, ja viņš darīs vai nedarīs to, to vai to; Kremļa pietuvināto bērniem, kuri dzīvo Rietumos, un līdzīgiem stāstiem. Līdz ar to viņi paši sevi un apkārtējo pasauli cenšas pārliecināt, ka bažām neesot pamata. Diemžēl šie stāsti dezorientē ne tikai Rietumus. Kā telekompānijai CNN norādīja bijušais ASV bruņoto spēku virspavēlnieks Eiropā ģenerālis Bens Hodžess: "Joprojām no Baltā nama nāk daudzi pretrunīgi vēstījumi, kas kombinācijā ar vairākām nepiespiestām kļūdām ļauj Kremlim justies pietiekami komfortabli." Respektīvi, Putins nopietnai Rietumu pretreakcijai uz karadarbības uzsākšanu Ukrainā netic.

Taču lielākā bīstamība, manuprāt, nāk no tā, ka, salīdzinot ar PSRS laikiem, Krievijā ir pilnībā nomainījusies valdošā sabiedriski ideoloģiskā doma. Brežņeva laikos visur rēgojās plakāti: PSRS - miera sargs, bet šodien ik dienu tiek skandēts pretējais - varam atkārtot [Berlīnes ieņemšanu].

Nupat Krievijas ticamākā sabiedriskās domas pētīšanas aģentūra "Levada" publicēja jaunākos aptauju datus par to, ko Krievijas iedzīvotāji vairo par situācijas saasināšanos uz robežas ar Ukrainu. Rezultāti nav iepriecinoši. 50% Krievijas iedzīvotāju uzskata, ka pie situācijas saasināšanās vainojamas ASV (NATO), 16% - Ukraina un tikai 4%, ka Krievija. Vēl 3% domā, ka vainīgas neatzītās "republikas".

Tas nozīmē, ka Krievijas iedzīvotāji kopumā atbalsta stingra pretspāra došanu Ukrainai un NATO. Citiem vārdiem, cerības, ka iespējamais karš varētu būt nepopulārs iedzīvotāju vidū, un "otras Krimas" nebūs, var izrādīties nepamatotas. Gluži otrādi. Karu Krievijā gaida. To var arī saprast. Ja propaganda jau septīto gadu kurina kara histēriju, bet nekas īsti nenotiek, tad pamazām uzkrājas vilšanās sajūta - nu, cik ilgi cilvēkus var turēt spriedzē? Kad beidzot būs atrisinājums?

Pēc ASV izlūkdienesta ziņām, iespējamais uzbrukums Ukrainai varētu būt janvāra beigās. Tā kā drīz redzēsīm, vai šoreiz prognozes būs trāpījušas, vai atkal "šoreiz garām"?